

ALBERT PORQUERAS-MAYO
(1930-2003)

IN MEMORIAM

La mort inesperada del Professor Albert Porqueras-Mayo ens ha deixat orfes a tots. La seva visió i dedicació no només fou fonamental a l'hora de la fundació de la NACS (Associació Nord-americana d'Estudis Catalans) sinó que fou essencial quant al desenvolupament i continuada presència dels estudis catalans arreu dels Estats Units d'Amèrica, on va ensenyar literatura catalana i castellana a la Universitat de Missouri (1960-1968) i a la Universitat d'Illinois a Urbana-Champaign (1969-2000). Abans d'arribar a Amèrica, Albert Porqueras-Mayo havia ensenyat també a Alemanya, a la Universitat de Bonn (1954) i a la Universitat d'Hamburg (1955-1958).

Albert Porqueras-Mayo va néixer a Lleida en el si d'una família benestant de metges reconeguts. Aviat va desenvolupar el gust per l'art i la literatura, fet que el dugué a cursar estudis filològics a Barcelona i a Madrid, ciutat aquesta on va doctorar-se en filologia romànica l'any 1954 de la mà d'intel·lectuals del calibre de Dámaso Alonso. Fou durant els seus anys d'estudiant a Barcelona quan l'Albert Porqueras-Mayo solia assistir a les tertúlies literàries al voltant de la figura cimera de Carles Riba, un dels millors poetes contemporanis catalans, les traduccions al català del grec i llatí clàssics del qual havien de convertir-se aviat en autèntic punt de referència cultural de tota una generació. El jove "llettraferit" de Lleida va veure en l'extraordinària capacitat que tenia Riba de fondre l'erudició acadèmica amb la creativitat literària un model a partir del qual modelar la seva pròpia carrera.

Com ho feren la majoria d'hispanistes de la seva generació, Albert Porqueras-Mayo va dedicar una part considerable de les seves tasques acadèmiques a l'estudi de la literatura castellana. Aquesta dedicació va incloure tres grans especialitats. La primera el dugué a la investigació del pròleg, el qual Porqueras-Mayo alliberà de la seva marginació crítica bo i tractant-lo com un autèntic gènere literari. En conjunt, foren quatre els volums dedicats a aquest important aspecte de la seva investigació literària: *El prólogo como género literario* (1967), *El*

prólogo en el Renacimiento español (1965), *El prólogo en el Manierismo y Barroco españoles* (1968), i *Ensayo bibliográfico del prólogo en la literatura* (1971). La segona gran àrea professional inclogué la seva recerca i dedicació pedagògica a l'estudi i edició de textos del Segle d'Or castellà, el qual, de fet, esdevingué la seva especialització acadèmica més important. D'entre el seguit de volums publicats en aquest camp, cal recordar-ne els següents: *Edition, Introduction, and Notes to Calderón, El Príncipe Constante* (1975), *The Spanish Golden Age* (1979), *Estudios bibliográficos de la Edad de Oro* (1984), i *Luis Alfonso de Carvallo, Cisne de Apolo* (1997). Alguns d'aquests volums ocupen i han ocupat un lloc habitual en els programes de curs dins dels departaments d'hispanística de nombroses universitats americanes. El tercer aspecte de la investigació de l'Albert Porqueras-Mayo fou el dedicat a l'estudi de la teoria dramàtica i poètica, altre cop centrada al voltant d'obres del Segle d'Or, tot i que amb un abast que inclou la major part de la producció literària espanyola clàssica. Aquestes són algunes de les seves publicacions més importants en aquest context: *Preceptiva dramática española del Renacimiento y Barroco* (1965), *Filología y crítica hispánica* (1969), *Temas y formas de la literatura española* (1972), així com els volums bessons de *La teoría poética en el Renacimiento y Manierismo españoles* (1986) i *La teoría poética en el Manierismo y Barroco españoles* (1989).

Albert Porqueras-Mayo va ser un dels investigadors més destacats del Segle d'Or espanyol dins la seva generació. Un simple cop d'ull al seu *curriculum vitae* i al nombre d'invitacions a donar conferències sobre aquest tema en universitats escampades pels cinc continents serveix per il·lustrar aquest fet. Així i tot, malgrat la seva reputació i el seu compromís envers aquest camp d'investigació, el "Duc de Les Rambles", que era com a l'Albert li agradava de signar les cartes als amics i col·legues durant els anys que visqué a Barcelona, prop de la vila olímpica, sempre va trobar el temps i l'energia necessaris per tal de dur a terme una vida intel·lectual paral·lela, la que va dedicar a l'estudi de la cultura catalana, i ben particularment al de la seva literatura. Fou precisament en funció de la seva capacitat com a professor de literatura catalana a la Universitat d'Illinois, a Urbana-Champaign, que jo vaig fer-ne la coneixença l'any 1976, en el context del seu curs "Catalan 302: History of Catalan Literature". El grau de sensibilitat, l'erudició i la intensitat desplegades per l'Albert Porqueras-Mayo en aquell curs em produí un gran impacte i em va fer canviar la manera d'entendre no només la literatura catalana sinó tot l'acostament a l'estudi i l'ensenyament de qualsevol altra literatura. Les nostres lectures de Ramon Llull, Ausiàs March, Anselm Turmeda, Jacint Verdaguer, Joan Maragall, Angel Guimerà, Josep Vicenç Foix, Carles Riba, Salvador Espriu i Mercè Rodoreda foren per a mi molt més que relectures, de fet, constituïren veritables descobriments dels nostres autors en un context autènticament internacional. A fi de comptes, tot i que ell només estava parcialment afiliat al departament de literatura comparada, l'Albert Porqueras-Mayo fou un comparatista excepcional, el primer que em va ensenyar que la meua pròpia literatura formava una part integral d'allò que anomenàvem "World Literature."

Fou precisament a la universitat d'Illinois a Urbana-Champaign on el nom de l'Albert Porqueras-Mayo va quedar lligat per sempre a la història dels estudis catalans a l'Amèrica del Nord. De fet, tot el territori del mig oest nord-americà esdevingué el cor d'aquests estudis si pensem en els anys crucials de feina docent i investigadora del Professor Joan Coromines al si de la prestigiosa universitat de Chicago, o bé si ens referim al treball d'en Joseph Gulsoy, un dels alumnes més destacats del Professor Coromines, el qual va començar a ensenyar a la Universitat de Toronto l'any 1958; o bé si recordem el fet que Josep Roca-Pons, un lingüista destacat i presència fonamental quant als nostres estudis, iniciava el programa de català a la veïna Universitat d'Indiana, a Bloomington, l'any 1960. Aquestes foren les figures que varen establir els fonaments que van fer possible la creació de la North American Catalan Society,

la qual fou fundada l'any 1978 durant la celebració del Primer Col·loqui d'Estudis Catalans a Nordamèrica. El comitè organitzador el presidiren els Professors Porqueras-Mayo i Rocapons; Carme Rei-Granger i Jaume Martí-Olivella hi serviren com a secretaris i Imma Minoves-Myers i Spurgeon Baldwin en foren els oficials assistents. Antoni M. Badia i Margarit, que era aleshores Rector de la Universitat de Barcelona, fou nomenat President d'Honor d'aquella històrica trobada. Fou precisament el doctor Badia i Margarit qui va llegir la carta oficial lliurada per Josep Tarradellas, President de la *Generalitat* de Catalunya, la qual acabava d'ésser restaurada després de quasi quaranta anys de prohibició franquista. Aquest *Primer Col·loqui* tingué una assistència de prop d'un centenar de persones. Hi foren presentades quaranta-tres ponències i hi hagué dues exposicions: la primera la formaven els 1.000 volums de literatura i cultura catalanes donats per la *Generalitat* a la biblioteca de la Universitat d'Illinois; i la segona recollia una sèrie d'importants *incunables* i altres edicions de llibres rars de literatura catalana medieval, destacant entre aquests els pertanyents a la figura de Ramon Llull. El naixement oficial de la North American Catalan Society fou un gran èxit. Res d'això hauria estat possible sense la visió, l'energia i el lideratge de l'Albert Porqueras-Mayo. Pel fet d'haver servit com a secretari d'aquell Primer Col·loqui, en puc donar testimoni de primera mà. La NACS havia estat un somni des ja feia temps. Ara era una realitat i l'Albert Porqueras-Mayo s'assegurà que aquesta realitat continués creixent, no només a través de la seva tasca docent i la seva investigació, sinó també a base d'esmerçar un grapat d'hores i d'esforços per tal d'aconseguir que la universitat d'Illinois es transformés en la seu permanent d'un dels primers lectorats de català als Estats Units.

Estudis de llengua, literatura i cultura catalanes (1979) fou el títol amb què es publicaren les Actes del Primer Col·loqui d'Estudis Catalans a Nordamèrica. El volum fou coeditat per Albert Porqueras-Mayo, Spurgeon Balwin i Jaume Martí-Olivella. Es tractava del primer d'una sèrie de volums de les Publicacions de l'Abadia de Montserrat que aplegaren les Actes dels següents Col·loquis: Universitat de Yale, 1980; Universitat de Toronto, 1982; Universitat Catòlica d'Amèrica, Washington DC, 1984; Universitat de Florida del Sud, Tampa-St Augustine, 1987; Universitat de Colúmbia Britànica, Vancouver, 1990; Universitat de Califòrnia a Berkeley, 1993; Universitat d'Indiana, Bloomington, 1995; Universitat de Barcelona, 1998 i Universitat de Brown, 2001. La feina com a editor d'Albert Porqueras-Mayo no es limità a l'edició d'alguns d'aquests volums, sinó que inclogué nombrosos articles dedicats a l'estudi i a l'edició de llibres rars de diverses col·leccions lul·lianes, com aquells que integraven l'esmentada exposició de llibres rars celebrada durant el Primer Col·loqui. L'Albert Porqueras-Mayo va dedicar també una gran atenció a la poesia catalana contemporània, especialment a l'obra de Carles Riba. Els seus estudis de temes literaris transnacionals incloïen sovint referències catalanes, com és el cas amb la figura mítica de *La ben plantada*, creada per Eugeni d'Ors, un dels escriptors i filòsofs més importants i polèmics del Noucentisme català. La feina investigadora i de divulgació de l'Albert Porqueras-Mayo en l'àmbit de la cultura catalana el dugué també al terreny de la narrativa més recent. Aquesta dedicació es feu evident durant el Tercer Col·loqui de la NACS, celebrat l'any 1982 a Toronto, car un dels actes centrals de l'encontre canadenc fou la taula rodona entorn del tema de "La literatura catalana dels 70", un acte que fou moderat per l'Albert Porqueras-Mayo i per en Josep Maria Castellet, director literari d'Edicions 62 i un dels més notables crítics catalans del moment. Aquest interès es va reflectir també en la publicació, juntament amb Carme Rei-Granger i Jaume Martí-Olivella, del volum *Antologia de la narrativa catalana dels 70* (1980). Aquest volum va ser publicat posteriorment com a text de lectura acadèmica als Estats Units, on va comptar amb la col·laboració del Professor John Dagenais, un dels més destacats alumnes de l'Albert Porqueras-Mayo. El nou volum es publicà l'any 1983 amb el títol de *New Catalan Short Story: An Anthology*.

L'Albert Porqueras-Mayo es trobava en un moment de vitalitat intensa, tant pel que fa a la seva feina de recerca acadèmica com en les dues noves passions que l'havien enamorat en els darrers anys: la cultura xinesa i l'amor per l'estudi dels arbres. En la meua darrera visita al seu apartament, situat ben a prop de la preciosa filera d'arbres que emmarquen les avingudes que duen a la vila Olímpica de Barcelona, l'Albert irradiava energia mentre m'explicava els seus plans d'un nou viatge a la Xina, aquest cop no només per assistir a un congrés internacional sobre Miguel de Cervantes sinó amb la intenció d'explorar a fons una gent i una cultura que se li havien convertit en una autèntica fascinació. Mentre caminàvem envers la nostra paella ritual, l'Albert no deixava d'assenyalar-me les diferents varietats d'arbres, els noms i els orígens dels quals m'anava explicant. "Barcelona, em deia, compta amb una de les condensacions d'arbres més riques de l'Europa meridional". I és que per a l'Albert Porqueras-Mayo, Barcelona i Catalunya s'havien transformat en una mena de "terra nova", un territori fundacional que li permetia tant literalment com figurativament, navegar per les aigües del mon sencer. Les seves expedicions intel·lectuals, així com la seva calidesa i saviesa humanes, ens faran moltíssima falta.

Jaume MARTÍ-OLIVELLA
University of New Hampshire, EEUU